

การศึกษาการตลาด ปัญหาและอุปสรรคของการผลิตผลไม้อินทรีย์ ในภาคตะวันออกประเทศไทย

The Study of Marketing, Problems and Obstruction of Organic Fruits Production in the
Eastern Part of Thailand

สุพรรณิการ์ กิตติลิขิตศักดิ์¹ และสยาม อรุณศรีมรกต²

Supannika Kittilikitsak¹ and Sayam Aroonsrimorakot²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการศึกษาการตลาด ปัญหาและอุปสรรคของการผลิตผลไม้อินทรีย์ ในภาคตะวันออกประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาด้านทุน ผลตอบแทน กำไร ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการตลาด จากการปลูกผลไม้อินทรีย์เปรียบเทียบกับ การปลูกผลไม้แบบใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิต ศึกษาวิธีการตลาด ต้นทุนการตลาด ส่วนเหลือจากการตลาด และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้อินทรีย์ของผู้บริโภค โดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้อินทรีย์และเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้แบบใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิต คนกลางผู้ค้าผลไม้อินทรีย์ และตัวแทนผู้บริโภคผลไม้ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า

ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้อินทรีย์เท่ากับ 20,927.20 บาทต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยรวมต่อกิโลกรัมเท่ากับ 12.66 บาท และผลตอบแทนในการผลิตผลไม้ต่อกิโลกรัมเท่ากับ 14.99 บาท ส่วนผลตอบแทนเท่ากับ 44,998.29 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิเท่ากับ 24,071.08 บาทต่อไร่ และต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้แบบใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิตเท่ากับ 18,267.92 บาทต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยรวมต่อกิโลกรัมเท่ากับ 12.39 บาท และผลตอบแทนในการผลิตผลไม้ต่อกิโลกรัมเท่ากับ 5.03 บาท ส่วนผลตอบแทนเท่ากับ 25,471.19 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิเท่ากับ 6,969.94 บาทต่อไร่ จากการสำรวจต้นทุนการผลิตของเกษตรกรที่ปลูกผลไม้อินทรีย์เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรที่ปลูกผลไม้แบบใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิตพบว่า ผลไม้อินทรีย์ทุกชนิดมีต้นทุนการผลิตสูงกว่าผลไม้ที่ใช้สารเคมีทุกชนิด และมีผลตอบแทนในการผลิตต่อไร่ต่อปี กำไรสุทธิต่อไร่ต่อปี และราคาขายผลผลิตบาทต่อกิโลกรัมสูงกว่าผลไม้ที่ใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิต

คนกลางที่ทำการค้าผลไม้อินทรีย์มีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 9.46 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนการตลาดรวมจะคิดเป็นร้อยละ 55.15 ของราคาปลีก โดยเกษตรกรได้รับส่วนแบ่งร้อยละ 44.85 ต้นทุนทางการตลาดคิดเป็นร้อยละ 14.50 ส่วนผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกได้รับส่วนเหลือจากการตลาดร้อยละ 15.49 และ 25.16 ตามลำดับ

ปัญหาในการปลูกผลไม้อินทรีย์ พบว่า ผลผลิตผลไม้อินทรีย์ที่ผลิตได้มีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ส่วนปัญหาในการจำหน่ายผลไม้อินทรีย์ พบว่า ผลผลิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของ

¹ ภาควิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Department of Technology of Environmental Management, Faculty of Environment and Resource Studies, Mahidol University

² คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Faculty of Environment and Resource Studies, Mahidol University

ตลาด ส่วนคนกลางผู้ค้าผลไม้อินทรีย์ประสบปัญหาค่าใช้จ่ายทางด้านการขนส่งสูง ปัญหาในการปลูกผลไม้แบบใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิต พบว่า ประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ส่วนปัญหาในการจำหน่ายผลไม้ พบว่า มีปัญหาเรื่องไม่มีความรู้ด้านการตลาดทำให้ไม่สามารถเจรจาต่อรองกับพ่อค้าที่มารับซื้อได้ นอกจากนี้พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลไม้อินทรีย์ของผู้บริโภค ได้แก่ ปัจจัยทางด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยทางด้านจิตวิทยา มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้อินทรีย์ในระดับมาก ส่วนปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม และปัจจัยทางด้านสังคม มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้อินทรีย์ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับน้อย คือปัจจัยทางด้านการส่งเสริมการตลาด

คำสำคัญ : ผลไม้อินทรีย์ การตลาด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลไม้อินทรีย์

ABSTRACT

The objectives of the research titled “The study of marketing, problems and obstruction of organic fruits production in the Eastern part of Thailand” were to study cost, return profits, problems and obstruction in production and fruit market from growing the organic fruit of farmers by comparing with growing fruit with chemicals for the production factor, to study the way of marketing cost and marketing margins of fruit organic sellers and to study the factors affecting the decision making in order of the consumers. The research result revealed that.

The average production cost of the organic fruit farmers was equals to 20,927.20 baht per rai. The total average production cost per kilogram was equals to 12.66 baht. And the return of fruit production per kilogram was equals to 14.99 baht whereas 44,998.29 baht per rai and the total profits were equals to 24,071.08 baht per rai. And the average production cost of the farmers who grew the fruit by chemicals to be the production factors was equals to 18,267.92 baht per rai. The total average production cost per kilogram was equals to 12.39 baht and the return of fruit production per kilogram was equals to 5.03 baht whereas 25,471.19 baht per rai and the total profits were equals to 6,969.94 baht per rai. From production cost survey of the organic fruit farmers when comparing to the fruit farmers by chemicals to be the production factor was found that every kind of organic fruit have higher cost than fruit grown by chemicals to be the production factors. And the return from production per rai per year, total profits per rai per year and selling price of production per baht per kilogram was higher than the fruits grown by chemicals to be the production factor.

The middlemen who sold the organic fruit had the average cost equals to 9.46 baht per kilogram and the total marketing cost was 55.15% of the retail price. The farmers got the dividend 44.85%, the marketing cost was 14.50% whereas the wholesalers and retail sellers got the marketing margins 15.49% and 25.16% respectively.

For the problems in growing organic fruit, it was found that the production of organic fruit which could be produced was not sufficient for the market need. For the problem in terms distribution, it was found that the production was not in accordance with the market need and the middlemen who sold the organic fruit had the problem of high transportation cost. For the problem of growing fruit by chemicals to be the factor of production, it was found that the farmers encountered the problem in terms of expensiveness of production factors. For the fruit distribution, it was found that the farmers faced the lacking of marketing knowledge problem this made them cannot negotiate with the merchants who bought the fruit.

For the consumers side, the products, price, and the distribution channel factors, influenced the decision-making at the high level. The culture and social factors effected at the moderate level while the promotion was at the low level.

Keywords : organic fruits, marketing, factors affecting the organic fruits purchase

E-mail : kittiliksak@hotmail.com

คำนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมาแต่โบราณ โดยเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของครอบครัวและชุมชนเป็นหลัก เป็นการเกษตรแบบธรรมชาติจึงไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งเริ่มมีการปฏิวัติเขียวในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การเกษตรไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบเกษตรกระแสหลัก ด้วยความเชื่อมั่นว่าสามารถผลิตผลผลิตได้ในปริมาณมาก และมีผลผลิตส่วนเกินส่งขายต่างประเทศสร้างความมั่งคั่งให้อย่างมาก การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรเป็นแบบสมัยใหม่ก่อให้เกิดผลดีในแง่การเพิ่มผลผลิตในระยะเวลาอันรวดเร็ว แต่ในระยะยาวก่อให้เกิดผลเสียอย่างมหาศาลต่อทั้งเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม (ศรีณ, 2550)

ในหลายประเทศที่กำลังพัฒนาและพัฒนาแล้วมีการใช้สารเคมีในพื้นที่การเกษตรในปริมาณสูงมาก ก่อให้เกิดสารพิษปนเปื้อนในดิน น้ำ และอากาศเป็นส่วนใหญ่ และนอกจากนี้ส่วนที่เหลืออีก 25 เปอร์เซ็นต์ อยู่ในรูปของสารพิษตกค้างในผลผลิตทางการเกษตร (วรรณลดดา, 2546) ส่วนทางด้านผลผลิตการเกษตรส่งออกนั้น กรมวิชาการเกษตรรายงานพบว่ามีสารพิษตกค้างในสินค้าการเกษตรส่งออกประเภทผักและผลไม้ปนเปื้อนอยู่ถึง 23 เปอร์เซ็นต์ (กองวัตภูมิพิช, 2539) เมื่อเกษตรกรเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำการเกษตรเคมีมากขึ้นแล้ว จึงให้ความสนใจกับการเกษตรรูปแบบใหม่ที่ใส่ใจต่อสุขภาพของผู้ผลิต และผู้บริโภค รวมทั้งใส่ใจต่อสภาพแวดล้อมมากขึ้น คือหันมาใช้ระบบการเกษตรอินทรีย์ที่มีแนวคิดและวิธีการดำเนินการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของอาหารเป็นอย่างมาก สำหรับประเทศไทยมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์รวมทั้งสิ้น 137,500 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ไม่ถึงร้อยละ 0.1 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดของประเทศ นับว่ายังมีน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ(ปัญญาภัทร, 2544) ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตั้งเป้าวางยุทธศาสตร์การเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์อีกร้อยละ 40 เป็น 200,000 ไร่ ภายในปี 2551-2552

ผลไม้เมืองร้อนจากประเทศไทย อาทิเช่น มังคุด ทุเรียน และกล้วยหอม ขณะนี้กำลังได้รับความนิยมจากผู้บริโภคชาวจีนและญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก ทำให้ไทยสามารถส่งออกผลไม้คุณภาพดีได้ปีละกว่า 5,000 ล้านบาท (กมล, 2551) เมื่อผู้บริโภคเริ่มให้ความสำคัญต่อสุขภาพ และความปลอดภัยของผลไม้ ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการตลาดของผลไม้อินทรีย์ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต โดยรวบรวมสถานการณ์และสภาวะปัจจุบันของการผลิต การตลาด และการบริโภคผลไม้อินทรีย์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจและวางแผนการผลิตและการจัดการการตลาดของผลไม้อินทรีย์ จึงได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ขึ้น

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามข้อมูลออกเป็น 3 ชุด ตามกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มคนกลาง และกลุ่มผู้บริโภค

วิธีการศึกษาครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน และครอบคลุมวัตถุประสงค์มากที่สุด ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายไว้ดังนี้

1. เกษตรกรผู้ปลูกผลไม้อินทรีย์ที่ได้รับการรับรองจากกรมวิชาการเกษตร หรือสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในปี 2551 จำนวน 16 ราย และเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้ที่ใช้สารเคมีเป็นปัจจัยการผลิต จำนวน 26 ราย ในภาคตะวันออก ซึ่งศึกษาเฉพาะ 5 จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกผลไม้ที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ปราจีนบุรี ชลบุรี ระยอง จันทบุรี แลตราด โดยวิธีการสุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

2. คนกลาง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Technique) โดยอาศัยการแนะนำจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง และคนกลางที่แนะนำต่อกันมาเป็นทอดๆ

3. ผู้บริโภคทั้งผลไม้ทั่วไป และผลไม้อินทรีย์ จำนวน 400 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา มีประเด็นในการศึกษา ดังนี้

- ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรโดยทำการสำรวจต้นทุนในการปลูกผลไม้อินทรีย์ประเภทมังคุด เงาะ ลองกองแล้วนำมาเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตของเกษตรกรที่ปลูกแบบใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิต

- ผลตอบแทนของเกษตรกร สืบจากกรายได้ที่เกษตรกรได้รับจากการจำหน่ายผลไม้ทั้ง 3 ชนิด

- ต้นทุนการตลาด ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่คนกลางใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของผลไม้อินทรีย์

- ส่วนเหลือการตลาด และผลตอบแทนทางการตลาดของคนกลางในทุกระดับ

- ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลไม้อินทรีย์ของผู้บริโภค

เมื่อได้ข้อมูลครบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้แล้ว นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ดังนี้ วิเคราะห์ต้นทุนการผลิต ผลตอบแทนที่ได้จากการผลิตผลไม้อินทรีย์แล้วเปรียบเทียบกับการผลิตผลไม้ที่ใช้สารเคมี วิเคราะห์ต้นทุนการตลาด ผลตอบแทนที่ได้จากการค้าผลไม้อินทรีย์ของคนกลาง โดยใช้ค่าร้อยละ (percentage) และค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) วิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกรทั้ง 2 ประเภท และคนกลางโดยใช้ค่าร้อยละ (percentage) และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้อินทรีย์ของผู้บริโภคโดยการคำนวณน้ำหนักเฉลี่ย (Weight means score:WMS) และใช้เกณฑ์การเปรียบเทียบคะแนน

ผลการทดลองและวิจารณ์

ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนทางการผลิต

เกษตรกรผู้ปลูกผลไม้แบบอินทรีย์

ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด 11,183.14 บาท และไม่เป็นเงินสด 7,508.14 บาท รวมเป็น 18,691.28 บาท ต่อไร่ ส่วนต้นทุนคงที่ พบว่า ต้นทุนคงที่เป็นเงินสด 475.06 บาท และไม่เป็นเงินสด 1,760.86 บาท รวม 2,235.92 บาท ต้นทุนรวมต่อไร่จะประกอบด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสด 11,658.20 บาท และไม่เป็นเงินสด 9,269.00 บาท รวมต้นทุนการผลิตผลไม้อินทรีย์ต่อไร่เท่ากับ 20,927.20 บาทต่อไร่ ส่วนต้นทุนการผลิตรวมต่อกิโลกรัมเท่ากับกิโลกรัมละ 12.66 บาท ส่วนผลตอบแทนในการผลิตผลไม้ต่อกิโลกรัมเท่ากับ 14.99 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนผลตอบแทนต่อไร่เท่ากับ 44,998.29 บาทต่อไร่ต่อปี เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิเท่ากับ 24,071.08 บาทต่อไร่ต่อปี (ตารางที่ 1:ทางซ้าย)

เกษตรกรผู้ปลูกผลไม้แบบใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิต

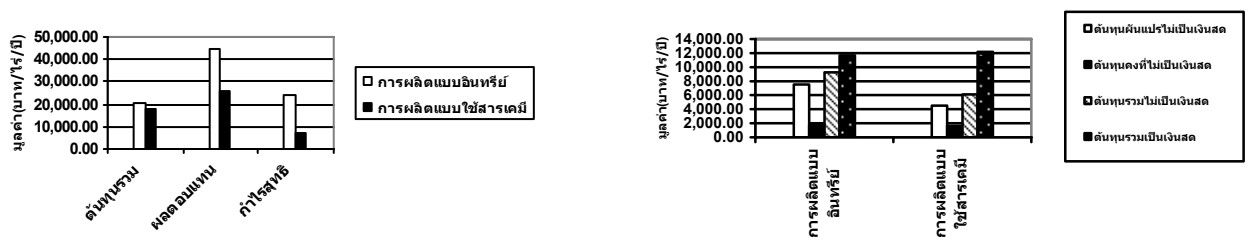
ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด 11,509.64 บาท และไม่เป็นเงินสด 4,524.28 บาท รวมเป็น 16,033.92 บาท ต่อไร่ ส่วนต้นทุนคงที่ พบว่า ต้นทุนคงที่เป็นเงินสด 832.88 บาท และไม่เป็นเงินสด 1,634.46 บาท รวม 2,467.34 บาท ต้นทุนรวมต่อไร่จะประกอบด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสด 12,175.85 บาท และไม่เป็นเงินสด 6,092.07 บาท รวมต้นทุนการผลิตผลไม้อินทรีย์ต่อไร่เท่ากับ 18,267.92 บาทต่อไร่ ส่วนต้นทุนการผลิตรวมต่อกิโลกรัมเท่ากับกิโลกรัมละ 12.39 บาท ส่วนผลตอบแทนในการผลิตผลไม้ต่อกิโลกรัมเท่ากับ 5.03 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนผลตอบแทนต่อไร่เท่ากับ 25,471.19 บาทต่อไร่ต่อปี เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิเท่ากับ 6,969.94 บาทต่อไร่ต่อปี(ตารางที่ 1:ทางขวา)

ตารางที่ 1 ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนการผลิตผลไม้อินทรีย์(ซ้าย) และผลไม้ที่ใช้สารเคมีในการผลิต(ขวา)

รายการ	ต้นทุน (บาทต่อไร่)		
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนผันแปร	11,183.14	7,508.14	18,691.28
ค่าแรงงาน	4,143.32	4,999.63	9,142.95
ดูแลรักษา	1,936.74	2,437.21	4,373.95
เก็บเกี่ยวรวบรวม	2,206.59	2,562.42	4,769.01
ค่าวัสดุ	7,039.83	2,508.51	9,548.34
ค่าปุ๋ยอินทรีย์	2,503.25	1,535.48	4,038.73
ค่าสมุนไพรกำจัดศัตรูพืช	2,043.21	973.03	3,016.24
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	1,537.36	-	1,537.36
ค่าวัสดุการเกษตรและวัสดุอื่นๆ	707.38	-	707.38
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	249.62	-	249.62
ต้นทุนคงที่	475.06	1,760.86	2,235.92
ค่าเช่าที่ดิน	475.06	410.04	885.10
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	-	1,350.62	1,350.62
ต้นทุนรวมต่อไร่	11,658.20	9,269.00	20,927.20
ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	-	-	12.66
ราคาขายต่อกิโลกรัม	27.65	-	27.65
ผลตอบแทนต่อไร่	44,998.29	-	44,998.29
ผลผลิตต่อไร่	1,120.88	-	1,120.88
กำไรสุทธิต่อไร่	24,071.08	-	24,071.08
กำไรสุทธิต่อกิโลกรัม	-	-	14.99

รายการ	ต้นทุน (บาทต่อไร่)		
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนผันแปร	11,509.64	4,524.28	16,033.92
ค่าแรงงาน	4,586.70	4,524.28	9,110.98
ดูแลรักษา	2,569.06	2,227.63	4,796.69
เก็บเกี่ยวรวบรวม	2,017.63	2,296.66	4,314.29
ค่าวัสดุ	6,922.94	-	6,922.94
ค่าปุ๋ยเคมี	2,677.21	-	2,677.21
ค่าสารเคมีปราบศัตรูพืช	1,910.15	-	1,910.15
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	1,416.61	-	1,416.61
ค่าวัสดุการเกษตรและวัสดุอื่นๆ	641.83	-	641.83
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	277.10	-	277.10
ต้นทุนคงที่	832.88	1,634.46	2,467.34
ค่าเช่าที่ดิน	832.88	352.01	1,184.89
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	-	1,282.45	1,282.45
ต้นทุนรวมต่อไร่	12,175.85	6,092.07	18,267.92
ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	-	-	12.39
ราคาขายต่อกิโลกรัม	17.42	-	17.42
ผลตอบแทนต่อไร่	25,471.19	-	25,471.19
ผลผลิตต่อไร่	1,509.69	-	1,509.69
กำไรสุทธิต่อไร่	6,969.94	-	6,969.94
กำไรสุทธิต่อกิโลกรัม	-	-	5.03

เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนทางการผลิตของการผลิตผลไม้แบบอินทรีย์กับการผลิตผลไม้แบบใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิต พบว่า ต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ต่อปีของการผลิตแบบอินทรีย์เท่ากับ 20,927.20 บาท ซึ่งสูงกว่าการผลิตแบบใช้สารเคมีที่มีต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ต่อปีเท่ากับ 18,267.92 บาท และผลตอบแทนทางการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่อปีของการผลิตแบบอินทรีย์เท่ากับ 44,998.29 บาท ซึ่งสูงกว่าการผลิตแบบใช้สารเคมีที่มีผลตอบแทนทางการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่อปีเท่ากับ 25,471.19 บาท และเมื่อหักต้นทุนการผลิตทั้งหมดเหลือเป็นกำไรสุทธิต่อไร่ต่อปี พบว่า การผลิตแบบอินทรีย์ได้กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ต่อปีเท่ากับ 24,071.08 บาท ซึ่งมากกว่าการผลิตแบบใช้สารเคมีที่ได้กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ต่อปีเท่ากับ 6,969.94 บาท (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบต้นทุนรวม ผลตอบแทนและกำไรสุทธิ ภาพที่ 2 เปรียบเทียบต้นทุนการผลิต

จากผลการศึกษารเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตผลไม้พบว่าต้นทุนรวมทั้งหมดของการผลิตแบบอินทรีย์สูงกว่าการผลิตแบบใช้สารเคมี เป็นผลเนื่องมาจาก การผลิตแบบอินทรีย์มีต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นเงินสดสูงกว่าการผลิตแบบใช้สารเคมี ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะหมดไปกับค่าแรงงาน ได้แก่ ค่าดูแลรักษา และค่าเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุที่ใช้ในการปลูก ได้แก่ ค่าปุ๋ยอินทรีย์และค่าสมุนไพรกำจัดศัตรูพืช ที่เกษตรกรทำใช้เอง แต่การคำนวณนั้นต้องคิดค่าแรงและค่าวัสดุที่เป็นของเกษตรกรเหล่านี้ออกมาเป็นมูลค่าด้วย ซึ่งจัดเป็นต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นเงินสดจึงทำให้ต้นทุนรวมทั้งหมดของการผลิตแบบอินทรีย์สูงกว่าการผลิตแบบใช้สารเคมี แต่เมื่อพิจารณาต้นทุนรวมทั้งหมดเฉพาะที่เป็นเงินสดจะพบว่า การผลิตแบบอินทรีย์มีต้นทุนรวมทั้งหมดต่ำกว่าการผลิตแบบใช้สารเคมี (ภาพที่ 2)

ต้นทุนการตลาด ส่วนเหลือการตลาด

ต้นทุนผันแปรทั้งต้นทุนที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด พบว่า ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสดเท่ากับ 8.41 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 0.75 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 9.16 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 96.83 ของต้นทุนในการตลาดของผลไม้อินทรีย์ทั้งหมด (ตารางที่ 2) และจากการศึกษาส่วนเหลือการตลาดของผู้ค้าผลไม้อินทรีย์ในครั้งนี้ เมื่อผลไม้ออกจากสวนไปจนถึงมือผู้บริโภคจะมีต้นทุนการตลาดรวมจะคิดเป็นร้อยละ 55.15 ของราคาปลีก โดยเกษตรกรได้รับส่วนแบ่งร้อยละ 44.85 ต้นทุนทางการตลาดคิดเป็นร้อยละ 14.50 ส่วนผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกได้รับส่วนเหลือการตลาดร้อยละ 15.49 และ 25.16 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ต้นทุนผันแปร ต้นทุนคงที่ และต้นทุนรวมทางการตลาดของผู้ค้าผลไม้อินทรีย์

รายการ	หน่วยเป็นบาทต่อกิโลกรัม			
	ต้นทุนเงินสด	ต้นทุนไม่ใช่เงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	8.41	0.75	9.16	96.83
- ค่าวัสดุบรรจุ	0.18	0	0.18	1.90
- ค่าขนส่ง	4.75	0	4.75	50.21
- ค่าแรงงาน	1.50	0.75	2.25	23.78
- ความเสียหายและน้ำหนักสูญหาย	1.98	0	1.98	20.93
ต้นทุนคงที่	0.12	0.18	0.30	3.17
- ค่าแฉก ค่าเช่าที่	0.12	0	0.12	1.27
- ค่าเสื่อมราคารถยนต์	0	0.18	0.18	1.90
รวมต้นทุนทางการตลาด	8.53	0.93	9.46	100

ปัญหาในการผลิตและการตลาดผลไม้อินทรีย์และผลไม้ที่ใช้สารเคมีในการผลิต

ปัญหาในการปลูกผลไม้อินทรีย์ พบว่า เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 18.75) ประสบปัญหาเรื่องผลผลิตผลไม้อินทรีย์ที่ผลิตได้มีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ส่วนปัญหาในการจำหน่ายผลไม้อินทรีย์ พบว่า เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 20.34) ผลผลิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยตลาดมีความต้องการผลไม้อินทรีย์ปริมาณมากและหลากหลายแต่ผลผลิตไม่เพียงพอ จึงทำให้ผลไม้อินทรีย์มีราคาสูง ส่วนคนกลางผู้ค้าผลไม้อินทรีย์ประสบปัญหาค่าใช้จ่ายทางด้านขนส่งสูง นอกจากนี้ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับราคาผลไม้อินทรีย์ที่มีราคาสูง ทำให้ไม่เป็นที่นิยม

ปัญหาในการปลูกผลไม้แบบใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิต พบว่า เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 24.18) ประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ส่วนปัญหาในการจำหน่ายผลไม้ พบว่า เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 31.71) มีปัญหาเรื่องไม่มีความรู้ด้านการตลาดทำให้ไม่สามารถเจรจาต่อรองกับพ่อค้าที่มารับซื้อได้

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลไม้อินทรีย์ของผู้บริโภค

จากการสำรวจผู้บริโภคจำนวน 400 คน พบว่ามีผู้บริโภคซึ่งในปัจจุบันยังคงบริโภคผลไม้อินทรีย์อยู่จำนวน 132 คน และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลไม้อินทรีย์ พบว่า พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลไม้อินทรีย์ของผู้บริโภค ได้แก่ ปัจจัยทางด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยทางด้านจิตวิทยา มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้อินทรีย์ในระดับมาก ส่วนปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม และปัจจัยทางด้านสังคม มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้อินทรีย์ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับน้อย คือปัจจัยทางด้านส่งเสริมการตลาด

สรุปผลและเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการตลาด ปัญหาและอุปสรรคของการผลิตผลไม้อินทรีย์ในภาคตะวันออก ประเทศไทย สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้อินทรีย์เท่ากับ 20,927.20 บาทต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยรวมต่อกิโลกรัมเท่ากับ 12.66 บาท และผลตอบแทนในการผลิตผลไม้ต่อกิโลกรัมเท่ากับ 14.99 บาท ส่วนผลตอบแทนเท่ากับ 44,998.29 บาทต่อไร่ต่อปี เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิเท่ากับ

24,071.08 บาทต่อไร่ต่อปี ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้แบบใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิตเท่ากับ 18,267.92 บาทต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยรวมต่ออิกิโลกรัมเท่ากับ 12.39 บาท และผลตอบแทนในการผลิตผลไม้ต่ออิกิโลกรัมเท่ากับ 5.03 บาท ส่วนผลตอบแทนเท่ากับ 25,471.19 บาทต่อไร่ต่อปี เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิเท่ากับ 6,969.94 บาทต่อไร่

ผลการศึกษาที่ได้จากการสำรวจต้นทุนการผลิตของเกษตรกรที่ปลูกผลไม้อินทรีย์เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรที่ปลูกผลไม้แบบใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิต พบว่า ผลไม้อินทรีย์ทุกชนิดมีต้นทุนการผลิตสูงกว่าผลไม้ที่ใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิตทุกชนิด และมีผลตอบแทนในการผลิตต่อไร่ต่อปี กำไรสุทธิต่อไร่ต่อปี และราคาขายผลผลิตบาทต่ออิกิโลกรัมสูงกว่าผลไม้ที่ใช้สารเคมีเป็นปัจจัยในการผลิต

คนกลางที่ทำการค้าผลไม้อินทรีย์มีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 9.46 บาทต่ออิกิโลกรัม โดยแบ่งเป็นต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับเท่ากับ 9.16 บาทต่ออิกิโลกรัม และต้นทุนคงที่รวมเท่ากับ 0.30 บาทต่ออิกิโลกรัม ทางด้านผลตอบแทนและส่วนเหลือมทางการตลาดของคนกลางพบว่าเมื่อผลไม้ออกจากสวนไปจนถึงมือผู้บริโภค จะมีต้นทุนการตลาดรวมจะคิดเป็นร้อยละ 55.15 ของราคาปลีก โดยเกษตรกรได้รับส่วนแบ่งร้อยละ 44.85 ต้นทุนทางการตลาดคิดเป็นร้อยละ 14.50 ส่วนผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกได้รับส่วนเหลือมการตลาดร้อยละ 15.49 และ 25.16 ตามลำดับ

ส่วนปัญหาที่พบในการปลูกผลไม้อินทรีย์ พบว่า เกษตรกรส่วนมาก(ร้อยละ18.75) ประสบปัญหาเรื่องผลไม้อินทรีย์ที่ผลิตได้มีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ส่วนปัญหาที่พบในการจำหน่ายผลไม้อินทรีย์ พบว่า เกษตรกรส่วนมาก(ร้อยละ 20.34) มีปัญหาเรื่องผลผลิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยตลาดมีความต้องการผลไม้อินทรีย์ปริมาณมากและหลากหลายแต่ผลผลิตไม่เพียงพอ จึงทำให้ผลไม้อินทรีย์มีราคาสูง ซึ่งสามารถจัดการได้โดยอาศัยกระบวนการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อร่วมกันรวบรวมผลผลิตในพื้นที่ผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และร่วมกันวางแผนการผลิตเพื่อให้ผลผลิตเพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค ส่วนปัญหาทางด้านการตลาดของคนกลางผู้ค้าผลไม้อินทรีย์ พบว่า ผู้ค้าผลไม้อินทรีย์จะพบกับปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายทางด้านขนส่งสูง จึงสามารถจัดการได้โดยจัดตลาดสำหรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในท้องถิ่น และประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคทราบถึงคุณค่าและความสำคัญของผลไม้อินทรีย์ เพื่อให้ปริมาณความต้องการผลไม้อินทรีย์เพิ่มขึ้น

ทางด้านการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลไม้อินทรีย์ของผู้บริโภค พบว่า ปัจจัยทางด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยทางด้านจิตวิทยา มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้อินทรีย์ในระดับมาก ส่วนปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม และปัจจัยทางด้านสังคมมีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลไม้อินทรีย์ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับน้อย คือปัจจัยทางด้านการส่งเสริมการตลาด

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าการผลิตและการตลาดผลไม้อินทรีย์ของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากยังมีผู้ผลิตและผู้บริโภคจำนวนน้อย และผลผลิตส่วนมากได้ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ตลาดในประเทศยังเป็นตลาดเฉพาะกลุ่ม ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคเห็นคุณค่าและความสำคัญของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ควรมีการศึกษาวิจัยต่อเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมผลผลิตเกษตรอินทรีย์ และการแปรรูปผลผลิตเกษตรอินทรีย์

เอกสารอ้างอิง

กมล เลิศรัตน์ และคณะ.2551.การศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพด้านการผลิต การแปรรูป การค้า การวิจัยและพัฒนาผักและผลไม้ของไทยกับต่างประเทศ.สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.กรุงเทพฯ

กองวัตภูมิพืชทางเกษตร.2539.คู่มือแนะนำเทคนิคการปลูกผักและไม้ผลปลอดภัยจากสารพิษ.กรมวิชาการเกษตร.กรุงเทพฯ

ศริน แซ่ลิ้ม.2550.รายงานฉบับสมมุติปัญหาและอุปสรรคของการเกษตรอินทรีย์ไทยด้านการผลิตและการส่งเสริมการตลาด.คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปัญญาภัทร ธาระวานิช.2544.สินค้าเกษตรอินทรีย์:โอกาสและสู่ทางตลาดในอนาคต.สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2551. แหล่งที่มา website:<http://www.kasikornresearch.com>

วรรณลดา สุันทพงษ์ศักดิ์.2545.เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย.สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2551.แหล่งที่มา website:<http://www.organicthailand.com/product>.